

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та
Закону України «Про прокуратуру» щодо усунення перешкод для сторін
кримінального провадження у доступі до правосуддя»
*(реєстр. № 12367 від 30.12.2024 р.)**

***Анотація.** В Інформаційній довідці аналізуються положення проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про прокуратуру» щодо усунення перешкод для сторін кримінального провадження у доступі до правосуддя» (реєстр. № 12367 від 30.12.2024 року) (далі – Законопроект). Розглядається відповідність Законопроекту вимогам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, нормам чинного кримінального процесуального законодавства щодо врегулювання строків досудового розслідування та усунення перешкод для сторін кримінального провадження в доступі до правосуддя.*

Виокремлено певні ризики, які надалі можуть перешкоджати належній реалізації Законопроекту під час правозастосовної діяльності.

***Ключові слова:** досудове розслідування, строки досудового розслідування, прокурор, повідомлення про підозру, закриття кримінального провадження.*

Вступна частина. Досудове розслідування – це стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотання про закриття кримінального провадження. Тобто строки досудового розслідування мають вирішальне значення у кримінальному провадженні.

Як зазначено в пояснювальній записці до Законопроекту, пункт 67 Листа про наміри та Меморандуму про економічну та фінансову політику між Україною та Міжнародним валютним фондом від 17 червня 2024 року (далі – Лист про наміри), пункт 69 Листа про наміри від 04 жовтня 2024 року, а також пункт 69 Листа про наміри від 11 грудня 2024 року присвячені посиленню ефективності антикорупційних інституцій.

Зокрема, йдеться про подальші зміни до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) щодо: (1) надання Генеральному прокурору можливості делегувати Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (далі – САП) управління запитам про екстрадицію та взаємну правову допомогу у зв'язку з розслідуванням корупційних злочинів; (2) скасування обов'язкового закриття досудових розслідувань у зв'язку зі спливанням строків досудового розслідування після повідомлення про підозру; (3) надання слідчому судді повноваження після закінчення граничного строку та за клопотанням обвинуваченого або потерпілих осіб своєчасно спонукати прокурорів прийняти рішення щодо досудового розслідування (чи то закриття провадження, чи то завершення досудового розслідування), або

відмовити в задоволенні клопотання; (4) забезпечення правової визначеності в частині правового регулювання та визначення строків досудового розслідування після повідомлення про підозру.

У зв'язку з наведеним, внесення змін до кримінального процесуального законодавства є виправданим.

Основна частина. Строки досудового розслідування постійно перебувають у центрі законотворчої уваги, особливо в період воєнного стану (наприклад, проекти № 9314 – 9314-д; № 10100 та ін.). Метою розглядуваного Законопроекту визначено «удосконалення кримінального процесуального законодавства в частині строків досудового розслідування та оскарження закриття кримінального провадження». Однак, на нашу думку, це формулювання не повною мірою відображає наміри, зазначені у згаданих вище Листах, і не корелює з назвою цього Законопроекту. До того ж назва Законопроекту в пояснювальній записці до нього, а також у порівняльній таблиці (Перехідних положеннях, п. 20-10 розділу XI) не відповідає назві проекту Закону. Водночас назва «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про прокуратуру» *щодо строків досудового розслідування*» є некоректною, оскільки Закон України «Про прокуратуру» не регулює питання строків досудового розслідування.

Крім того, варто звернути увагу на відсутність пояснень й обґрунтувань пропонованих змін – обраних способів реалізації названих пунктів Листів про наміри.

Підтримуючи посилення антикорупційних механізмів та удосконалення ефективності розслідування корупційних правопорушень за згаданими вище чотирма напрямками, визначеними в Листах про наміри, вважаємо доцільним зазначити таке.

1. З огляду на приписи частини третьої статті 1 КПК України, згідно з якими зміни до кримінального процесуального законодавства України можуть вноситися *виключно законами про внесення змін до цього Кодексу та/або до законодавства про кримінальну відповідальність, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення*, згадування в назві Законопроекту Закону України «Про прокуратуру», до якого пропонуються зміни у Прикінцевих та перехідних положеннях, є недоречним.

2. Обов'язок прокурора здійснити одну із трьох дій, визначених частиною другою статті 283 КПК України, передбачено в темпоральних межах «у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру». Зважаючи на такий законодавчий підхід та логіку предметно-структурного викладу статті 219 КПК України, вбачається доцільним відобразити зміст пропонованого абз. 5 частини четвертої статті 219 КПК в частині другій статті 283 КПК України таким чином: «2. Прокурор зобов'язаний у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру та не пізніше останнього дня строку закінчення досудового розслідування, визначеного статтею 219 КПК України, здійснити одну з таких дій: ...».

3. Виклад абз. 7 частини четвертої статті 284 КПК України є алогічним, оскільки пропонований абз. 5 частини четвертої статті 219 КПК України *не встановлює порядок і підстави* закриття кримінального провадження у зв'язку із закінченням строків досудового розслідування, на які є посилання в цьому абз. 7 частини четвертої статті 284 КПК України. Крім того, в абз. 5 частини четвертої статті 219 КПК України

(у редакції Законопроекту) йдеться не лише про закриття кримінального провадження, а й про інші дії у зв'язку із закінченням досудового розслідування за статтею 283 КПК України.

4. Абз. 8 частини четвертої статті 284 КПК України (у редакції Законопроекту) викликає обґрунтовані застереження. З огляду на те, що прокурор зобов'язаний при закінченні досудового розслідування здійснити одну із *трьох* дій, передбачених частиною другою статті 283 КПК України, а також з огляду на право особи на розгляд обвинувачення проти неї в суді в найкоротший строк або на припинення провадження шляхом його закриття, а також у контексті абз. 5 частини четвертої статті 219 КПК України, в якому закріплено обов'язок прокурора відносно *усіх* дій, передбачених частиною другою статті 283 КПК України, закріплення можливості для сторони кримінального провадження (та інших осіб) звертатися до слідчого судді із клопотанням про зобов'язання прокурора обмежитися лише двома діями (пп. 1, 2 частини другої статті 283 КПК України) потребує додаткового обґрунтування. Крім того, надання слідчому судді строку в п'ять днів для вирішення пропонованого клопотання видається надто затягнутим, а отже нерозумним (наприклад, скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування розглядаються не пізніше ніж через сімдесят дві години з моменту надходження відповідної скарги).

Загалом слід зауважити, що пропоновані способи розв'язання питання закінчення досудового розслідування при закінченні граничних його строків (нові абзаци частини четвертої статті 284 КПК України) видаються нікчемними, оскільки за такого механізму – повторного утвердження слідчим суддею обов'язку прокурора закінчити досудове розслідування, який *вже встановлений законом*, лише затягується досудове розслідування й не розв'язується проблема безумовного закриття кримінального провадження при закінченні строків досудового розслідування. *Пропонований законотворчий підхід надає рішенням слідчого судді вищої юридичної сили, ніж законодавчій нормі!*

5. Відокремлення повноважень САП від Офісу Генерального прокурора щодо видачі особи (екстрадиції) у кримінальних провадженнях, досудове розслідування у яких здійснюється Національним антикорупційним бюро України (НАБУ) (зміни до статті 575 КПК України), потребує внесення змін до статті 574 КПК України у частині уточнення поняття «Центральний орган України щодо видачі особи (екстрадиції)».

Крім того, зайвою є деталізація в абз. 2 частини четвертої статті 575 КПК України питання факту направлення Генеральним прокурором або заступником Генерального прокурора – керівником САП запитів про видачу особи, оскільки факт направлення Офісом Генерального прокурора таких запитів у кримінальних провадженнях, що розслідуються *іншими органами досудового розслідування* (початок другого речення частини четвертої статті 575 КПК України у редакції Законопроекту), не унормовується.

Висновок. Підтримуючи актуальність і об'єктивну доцільність приведення чинного кримінального процесуального законодавства у відповідність до рекомендацій міжнародних партнерів у частині посилення боротьби з корупцією та ефективного розслідування корупційних правопорушень, слід зазначити необхідність доопрацювання деяких пропонованих у Законопроекті положень, зокрема щодо

механізмів завершення кримінальних проваджень, у яких закінчуються граничні строки досудового розслідування.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*